

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

שם השיעור: "ארור האיש" – משמעותו של מעמד הקללה 400-57-0

שם המרצה: תמיר גרנות

"ארור האיש" – למשמעותו של מעמד הקללה

משנה סוטה ז', ה'

"ברכות וקללות כיצד כיון שעברו ישראל את הירדן ובאו אל הר גריזים ואל הר עיבל שבשומרון שבצד שכם שבאצל אלוני מורה שנאמר "הלא הִמָּה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן" (דברים י"א, ל') וגו' ולהלן הוא אומר "וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאֶרֶץ עַד מְקוֹם שְׂכָם עַד אֵלוֹן מוֹרָה" (בראשית י"ב, ו') מה אלון מורה האמור להלן שכם אף אלון מורה האמור כאן שכם.

"ששה שבטים עלו לראש הר גריזים וששה שבטים עלו לראש הר עיבל והכהנים והלויים והארוֹן עומדים למטה באמצע הכהנים מקיפין את הארון והלויים את הכהנים וכל ישראל מכאן ומכאן שנאמר "וְכָל יִשְׂרָאֵל וְזִקְנָיו וְשֹׁטְרֵיהֶם וְשֹׁפְטָיו עֹמְדִים מִזֶּה וּמִזֶּה לְאָרוֹן" (יהושע ח', ל"ג) וגו' הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה ואלו ואלו עונין אמן הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה "אָרוֹר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פְסֵל וּמִסְכָּה" (דברים כ"ז, ט"ו) ואלו ואלו עונין אמן עד שגומרין ברכות וקללות "ואחר כך הביאו את האבנים ובנו את המזבח וסדוהו בסיד וכתבו עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון שנאמר "בְּאֵר הַיֵּטֵב" (דברים כ"ז, ח') ונטלו את האבנים ובאו ולנו במקומן"

אבן עזרא דברים כ"ז, י"ד

"וענו - כמו "וְעֲנִיתָ וְאָמַרְתָּ" (דברים כ"ו, ה'). וחז"ל אמרו (סוטה לב.), כי טעם לברך, ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה, וכן הכל. ועל דרך הפשט, הברכה היא: "בְּרוּךְ אֲתָהּ בְּעִיר" (דברים כ"ח, ג'), והקללה - הפך זה, והעד בספר יהושע (ח', ל'-ל"ה)"

אברבנאל דברים פרק יא

ומפני זה אמר כאן בתחלת המצות ראה אנכי נותן לפניכם היו' ברכה וקללה. ולא אמר זה על הברכו' והקללו' הנתונות בהר גריזי' ובהר עיבל. כי הם לא נתנו היו' הזה. ואיך יאמר עליהם נותן לפניכם היום. וגם לא צוה עליהם בעצם במקו' הזה כי הנה יבא הצווי העצמי אליהם בפרשת והיה כי תבא. אבל אמר שבמצות האלה אשר הוא נותן לפניהם היו' הזה היה כאלו נותן לפניהם ברכה וקללה. ואיך יהיה הדבר האחד בעצמו ברכה וקללה שהם דברי' הפכיי' או סותריי' אם לא באותו אופן שביאר. והוא שיהיו ברכה כאשר ישמעו אותם והמה עצמם יהיו קללה לאדם הבלתי שומע אותם כי בהיות המצות טובות בעצמן הנה כפי המקבלי' פעמי' יהיו ברכה כאשר הם ישמעו אותם. ופעמי' יהיו קללה כי כאשר לא יקיימו אותם המה יהיו להם למוקש ולקללה. והוא על דרך מה שאמר הנביא (הושע יד) כי ישרים דרכי ה' וצדיקי' ילכו במ ופושעי' יכשלו במ ר"ל שהם בעצמם ישריי' וטוביי' ואמנם בבחינת המקבלי' כבר יהיו טוביי' ונאותיי' להליכה בהם לצדיקי' ובבחינת הפושעי' יהיו דרך רע ומכשול בערכם. ויקרה בזה מה שיקרה במזון הטוב כלחם בשר ויין שהוא מזון טוב ונאות בעצמו. וכאשר יקחהו אדם בריא וטוב יזון ויבריא ויחזק בו. האמנם אם יקח אותו אדם חולה ממחלת הצד או המוקדח כבר יהיה לו מזיק וממית לא בבחינת טבע המזון הפועל כ"א בבחינת רוע וקלקול טבע האד' המקבל אותו ולזה אמר כנגד כלל ישראל או כנגד כל א' וא' ומהם כדברי הראב"ע.

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

מבנה וסדר ברשימת הארורים

(טו) אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמִסְכָּה תוֹעֵבֶת ה' מַעֲשֵׂה יְדֵי חָרָשׁ וְשֵׁם בְּסֶטֶר וְעָנּוּ כָל הָעַם וְאָמְרוּ אָמֵן :

(טז) אָרוּר מְקַלָּה אָבִיו וְאָמוֹ וְאָמַר כָּל הָעַם אָמֵן :

(יז) אָרוּר מְסִיג גְּבוּל רְעֵהוּ וְאָמַר כָּל הָעַם אָמֵן :

(יח) אָרוּר מְשַׁגָּה עֵנֶר בְּדַרְדָּר וְאָמַר כָּל הָעַם אָמֵן :

(יט) אָרוּר מְשַׁפֵּט גֵר יְתוֹם וְאֶלְמָנָה וְאָמַר כָּל הָעַם אָמֵן :

(כ) אָרוּר שֹׁכֵב עִם אִשְׁתּוֹ אָבִיו כִּי גִלָּה כִּנְיָ אָבִיו וְאָמַר כָּל הָעַם אָמֵן :

(כא) אָרוּר שֹׁכֵב עִם כָּל בְּהֵמָה וְאָמַר כָּל הָעַם אָמֵן :

(כב) אָרוּר שֹׁכֵב עִם אֶחָתוֹ בֵּת אָבִיו אוֹ בֵּת אָמוֹ וְאָמַר כָּל הָעַם אָמֵן :

(כג) אָרוּר שֹׁכֵב עִם חֲתָנְתּוֹ וְאָמַר כָּל הָעַם אָמֵן :

(כד) אָרוּר מְכַה רְעֵהוּ בְּסֶטֶר וְאָמַר כָּל הָעַם אָמֵן :

(כה) אָרוּר לֹקֵחַ שֹׁחַד לְהַכּוֹת נַפְשׁ דָּם נָקִי וְאָמַר כָּל הָעַם אָמֵן :

(כו) אָרוּר אֲשֶׁר לֹא יָקִים אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל הָעַם אָמֵן :

אבן עזרא (דברים כ"ז, י"ד).

"וטעם להזכיר אלה י"א עבירות, בעבור שיוכל לעשותם בסתר, והעד: ושם בסתר (ט"ו), כי אם יעשה בגלוי יומת. וכן מכה רעהו בסתר (כ"ד). והחל מהעיקר, שהוא בינו ובין בוראו, ואחר כן בינו ובין אבותיו, כי מי ידע אם יקלה אותם"

בבלי סוטה לז ע"א-ע"ב

"הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה כו'. תנו רבנן: ברוך בכלל ברוך בפרט, ארוך בכלל ארוך בפרט, ללמוד וללמד לשמור ולעשות – הרי ארבע, ארבע וארבע הרי שמונה, שמונה ושמונה הרי שש עשרה"

"וכן בסיני, וכן בערבות מואב (כלומר – חוץ מזו שבשכם – עליה מדובר כאן), שנא: "אלה דברי הברית אשר צוה ה' את משה" (דברים כ"ח, ס"ט) וגו', וכתוב: "וישמרתם את דברי הברית הזאת" (דברים כ"ט, ח) וגו', נמצא מ"ח בריתות על כל מצוה ומצוה. ר"ש מוציא הר גריזים והר עיבל, ומכניס אהל מועד שבמדבר.

"ובפלוגתא דהני תנאי; דתניא, רבי ישמעאל אומר: כללות נאמרו בסיני ופרטות באהל מועד; ר' עקיבא אומר: כללות ופרטות נאמרו בסיני, ונשנו באהל מועד, ונשתלשו בערבות מואב, ואין לך כל דבר מצוה ומצוה שכתובה בתורה, שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה בריתות"

"ר' שמעון בן יהודה איש כפר עכו אמר משום רבי שמעון: אין לך מצוה ומצוה שכתובה בתורה, שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה בריתות של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים.

"אמר רבי: לדברי רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו, שאמר משום רבי שמעון: אין לך כל מצוה ומצוה שבתורה, שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה בריתות של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים, נמצא לכל אחד ואחד מישראל שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים. מאי בינייהו? אמר רב

משרשיא: **ערבא וערבא דערבא איכא בינייהו"**